

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2003-3-116 (Önaraştırma)
2003-3-127
Karar Sayısı : **04-27/323- 77**
Karar Tarihi : 22.4.2004

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Tuncay SONGÖR, A. Ersan GÖKMEN, R. Müfit SONBAY,
Murat GENCER, Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ, Rıfki ÜNAL,
Prof Dr. Nurettin KALDIRIMCI, Süreyya ÇAKIN

B. RAPORTÖRLER: Ali İhsan ÇAĞLAYAN, Ali Fuat KOÇ

C. ŞİKAYET EDEN : İsimlerin gizli kalması istenmiştir.

D. HAKKINDA ÖNARAŞTIRMA YAPILANLAR:

Eğirdir'de bulunan soğuk hava depoları.

E. DOSYA KONUSU: Eğirdir'de bulunan soğuk hava deposu sahiplerinin aralarında anlaşarak, soğuk hava depolarının kira ücretlerini 2002 yılına göre aşırı arttırmak yoluyla 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettikleri iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Kurum kayıtlarına 10.9.2003 tarih, 4483 sayı ve ile 31.10.2003 tarih, 5291 sayı ile intikal eden başvurularda özetle;

1. Eğirdir bölgesinde üretilen ve hasat zamanında toplanan elmaların satılana kadar soğuk hava depolarında saklanması gerektiği,
2. Ulaşım maliyetlerinin yüksekliği yüzünden Eğirdir'deki soğuk hava depolarının kullanılmak zorunda olduğu,
3. 2003 yılında elma rekoltesinin yaklaşık olarak 400,000 ila 450,000 ton arasında gerçekleştiğinin tahmin edildiği,
4. Eğirdir'deki soğuk hava depo kapasite toplamının 100,000 ila 120,000 ton (diğer görüşe göre 140,000 ton) arasında olduğu,
5. 2003 yılındaki arz fazlalığından dolayı depo sahiplerinin 2002 yılında 40,000 TL/kg olarak açıklanan depo kiralama fiyatını, 2003 yılı için 90,000TL/kg'a çıkarttıkları, oysa fiyat artışının %20'yi geçmemesi gerektiği,
6. Belediye'nin sahip olduğu depoların özel şirketlere kiralandığını, bunun da piyasadaki dengeleri değiştirdiği,

7. Depo sahiplerinin yöredeki en büyük soğuk hava deposu ortağı önderliğinde aralarında bir anlaşma yaptıkları,
8. Depo sahiplerinin en büyük gider kalemi olan elektrik fiyatlarının düştüğü ya da değişmediği, ancak buna rağmen depo fiyatının çok arttığı,

iddia edilmekte ve fiyat artışlarının durdurulması talep edilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 16.9.2003 tarih, 4483 sayı ve 31.10.2003 tarih ve 5291 sayı ile giren başvurular üzerine hazırlanan 5.12.2003 tarih, 2003-3-116/BN-03-OTÇ ve 2003-3-127/BN-03-OTÇ, sayılı bilgi notları, 11.12.2003 tarih ve 03-78 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve 4054 sayılı Kanun'un ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, aynı Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 13.4.2004 tarih, 2003-3-116/ÖA-03-AİÇ sayılı Önaraştırma Raporu 16.4.2004 tarih ve REK.0.07.00.00/84 sayılı Başkanlık önergesi ile 04-27 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ: İlgili raporda; eldeki bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi sonucunda;şikayet başvurularının konusunu oluşturan fiyat artışlarının iktisadi ve hukuki açıdan bir fiyat anlaşmasından kaynaklanmadığı; 2003 yılında yöredeki elma üretiminin toplam depo kapasitesinin çok üstünde gerçekleştiği, bunun da arz ve talebe bağlı olarak depo kiralama bedellerini artırdığı, dolayısıyla ilgili pazardaki soğuk hava depo hizmeti sunan teşebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı, ancak söz konusu teşebbüslerin yapacağı toplantıların belirli şartların varlığı halinde bir fiyat anlaşmasına yönelik olarak değerlendirilmesine yol açabileceği ve ilgili tarafların Kanun hakkında bilgilendirilmelerinin yararlı olacağı; bu nedenle Eğirdir'deki soğuk hava depo hizmetleriyle iştigal eden teşebbüslere, bilgileri için de Isparta Valiliği'ne ve ilçe Belediye Başkanlığı'na, söz konusu teşebbüslerin fiyat anlaşmasına yol açabilecek eylemlerden kaçınmaları gerektiği, fiyat anlaşmasının yapılmasına zemin hazırlayacak eylemlere girişilmesi halinde ilgili teşebbüsler hakkında soruşturma açılacağı yolunda yazı gönderilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

İ. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. Sektöre İlişkin Genel Bilgiler

Elma ekolojik şartların uygunluğu nedeniyle Türkiye'nin hemen hemen her yerinde yetiştirilebilmektedir. Türkiye dünya elma üretiminden aldığı %4.4'lük pay ile (yaklaşık 2.5 milyon ton) en çok elma üreten ilk beş ülke arasında yer almaktadır. Türkiye'de elma üretiminin yaklaşık yarısı Isparta, Niğde ve Karaman'da gerçekleşmekte olup Denizli, Konya ve Çanakkale de elma üretiminde önemli iller arasında yer almaktadır.

Türkiye’de yetişen elmalar arasında, Eğirdir elmasının hoş kokusu ve uzun süren dayanıklılığı ile pazarda kendi talebini yaratmış ve elma üretimini bölgedeki önemli geçim kaynaklarından birisi haline getirmiştir. İthalat ve ihracat yok denecek kadar azdır. Dolayısıyla üretilen elmaların büyük çoğunluğu iç pazarda tüketilmektedir. Dünyada kişi başı elma tüketimi yaklaşık yıllık 8 kg iken bu rakam ülkemizde dört katına kadar çıkmakta ve 32 kg. civarında gerçekleşmektedir.

Eylül ayının sonlarına doğru hasat edilen elmalar en geç bir-iki hafta içinde soğuk hava deposuna götürülmektedir. Genellikle Ekim başlarında depoya giren elma Kasım ayından Mayıs ayına kadar geçen zaman içinde komisyonculara satılmaktadır. Depo sahipleri kira bedellerini elma satıldıktan sonra tahsil etmektedirler.

Eğirdir civarında kira bedelleri genellikle Ekim ayında açıklanan baz fiyatın üstüne her ay belli bir miktar ekleyerek hesaplanmaktadır. Diğer bir yöntem ise tek bir fiyat belirlenip elmanın depodan çıkış tarihinden bağımsız olarak belirlenen fiyatın ödenmesidir.

Eğirdir’deki soğuk hava depoları özel, kooperatif ve belediye depoları olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Belediye’ye ait iki depodan biri 2001, diğeri 2002 yılında farklı iki özel şirkete kiralanmıştır.

Özel soğuk hava depoları 800 tondan 10,000 tona kadar değişik kapasitelere sahiptir. Bakım ve teknoloji açısından depolar arasında bazı farklar bulunmaktadır. Elma müstahsilleri açısından depolar arasında ciddi farklar bulunmamakta, hangi deponun seçileceği daha çok, önceki yıllara dayanan alış-veriş ilişkileri ve fiyata bağlı olmaktadır. Depo kapasitelerinin yeterli olduğu üretim dönemlerinde elma müstahsilleri fiyatı da dikkate alarak genellikle eski depolarını tercih etmektedirler. Depo sahiplerinin hemen hemen hepsinin ayrıca kendilerine ait elma bahçeleri de olduğundan, kendi elmalarını da kendi depolarına koymakta ve dolayısıyla elma müstahsillerinin durumunu gayet yakından bilmektedirler.

Kooperatiflerin hemen hepsi Eğirdir civarındaki köylerde bulunmakta ve öncelikle kendi üyelerine hizmet vermektedirler. Depo fiyatlarını vadesi gelen borçlara, elmanın toptan satış fiyatına ve müstahsilin genel durumuna göre belirlemekte ve genellikle özel depolardan daha düşük bir fiyat açıklamaktadırlar. Ancak ürünün az olduğu dönemlerde depolar arasındaki rekabet yüzünden fiyatlar zaten düşmekte ve kooperatifler ile özel depolar arasında fiyat farkı azalmaktadır.

Eğirdir ilçesi sınırları içerisinde yaklaşık toplam kapasiteleri 100,000 ton civarında olan faal soğuk hava depoları bulunmaktadır. Depolar arasındaki rekabet özellikle Eğirdir/Merkez ve Merkez’e diğerlerine göre daha yakın durumda olan Serpil, Balkırı ve Tepeli köylerindeki depolar arasında gerçekleşmektedir.

Yukarıda yer verilen bilgiler doğrultusunda; kooperatif depoları maliyet yapılarının ve fiyat belirleme politikalarının farklı olması, ayrıca öncelikle

üyelerine hizmet vermelerinden dolayı bölgedeki potansiyel tüm müşterilere hitap etmemeleri nedeniyle özel soğuk hava depoları ile aynı kategoride değerlendirilmemiştir.

I.2. İlgili Pazar

I.2.1. İlgili Ürün Pazarı

Yukarıda sektöre ilişkin bilgiler çerçevesinde ilgili ürün pazarı "elma depolama amaçlı soğuk hava deposu hizmetleri pazarı" olarak tanımlanmıştır.

I.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

Elmanın üretim sonrası hemen satılmayan kısmının en yakın soğuk hava depolarında saklanması tercih edilmesi, Eğirdir'in iklim şartlarından dolayı Eğirdir elmasının kendisine has özellikleri bulunması nedeniyle başka yörelerin elmalarıyla aynı depolarda muhafazasının tercih edilmemesi ve taşıma maliyetleri gibi faktörler dikkate alınarak "Eğirdir ilçe sınırları" coğrafi pazar olarak kabul edilmiştir.

I.3. Taraflar

Yukarıda yer verilen bilgiler ışığında, önaraştırmanın yürütüldüğü Eğirdir ilçesi merkezinde ve merkeze yakın bölgelerde yer alan birbiriyle rekabet edebilecek nitelikteki özel soğuk hava depoları önaraştırmaya taraf olarak kabul edilmiş ve isimleri aşağıda sunulmuştur.

1. Ana-Meyve Soğuk Hava Tesisleri
2. Başer Tic. A.Ş.
3. Buz-Tur Soğuk Hava Tesisleri
4. Çelebioğlu Soğuk Hava Tesisleri San. ve Tic. A.Ş.(Çelebioğlu A.Ş.)
5. Elpaş Soğuk Hava Paketleme Tarım Gıda San. Dış Tic. A.Ş.(Elpaş A.Ş.)
6. Eymenler Soğuk Hava Tesisleri Tic. ve San.A.Ş. (Eymenler A.Ş.)
7. Gök-Baş-Er Tarım ve Ticaret A.Ş.(Gök-Baş-Er A.Ş.)
8. Gülbudak Gıda-Soğutma-Tekstil-İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. (Gülbudak Ltd. Şti.)
9. Has Su ürünleri Tic. ve San. A.Ş (Has A.Ş.)
10. Köklü Soğuk Hava Deposu (Köklü)
11. Köprülü Soğuk Hava Tesisleri (Köprülü)
12. Saracoğlu Soğutma Tesisleri Ltd. Şti.(Saracaoğlu)
13. Göller Bölgesi Tar-Su Ürün. Değer. A.Ş (Tar-Su)
14. Ümit Turizm Nakliyat ve Gıda Ltd. Şti. Soğuk Hava Tesisleri (Ümit Ltd. Şti.)
15. Yüce İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti. (Yüce-Su Ltd. Şti.)
16. Yüce-Taş Yüceerler Soğuk Hava Tesisleri San. ve Tic. A.Ş (Yüce-Taş A.Ş.)

I.4. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

I.4.1. Yapılan Tespitler

Raportörlerce yapılan yerinde incelemeler sırasında iddia edilen konuya ilişkin herhangi bir yazılı belgeye ulaşılamamıştır. Dolayısıyla depo sahipleriyle yapılan görüşmeler ve depoların açıkladıkları fiyat politikaları önem kazanmaktadır. Tablo.1'de depoların açıkladığı fiyatlara yer verilmiştir.

Tablo.1 Depoların Açıkladığı Fiyat Politikaları

SOĞUK HAVA DEPO ADI	FİYAT POLİTİKASI			
	2002		2003	
	Ekim Açılış	Sonraki Aylar	Ekim Açılış	Sonraki Aylar
Çelebioğlu A.Ş.	34,000	90,000
Elpaş A.Ş.	28,000	70,000
Gök-Baş-Er A.Ş.	35,000	75,000
Gülbudak Ltd. Şti.	34,000	10 ve 11. Aylar için 1.aydan itibaren	90,000
Köklü S.H. Deposu	40,000	10 ve 11. Aylar için 1.aydan itibaren	60,000
Saracoğlu Ltd.Şti.	45,000	90,000 80,000
Tar-Su A.Ş.	35,000'e kadar değişen fiyatlar	75,000 55,000
Ümit Ltd.Şti.	45,000'e kadar değişen fiyatlar	90,000
Yüce-Su Ltd.Şti.	37,500	82,000 ¹
Yüce-Taş A.Ş.	32,000	70,000
EGİRDİR –MERKEZ DIŞINDAKİ SOĞUK HAVA DEPOLARI				
	2002		2003	
	Ekim Açılış	Sonraki Aylar	Ekim Açılış	Sonraki Aylar
Ana- Meyve S.H. Tes.	38,000	80,000
Buz-Tur S.H. Tes.	Gayrı-faal		76,000	-
Demirtaş S.H. Tes.	-		76,500	
Erdoğan S. H. Tes.	-		80,000
Eymenler A.Ş.	36,538 ²	66,000 Nisan'dan itibaren
Göldağı S.H. Tes.	-		70,000

¹ Elmaların bahçeden depoya nakil bedeli dahildir.

² KDV dahil kasa fiyatının 950,000 TL olduğundan hareketle, ortalama bir kasanın 26 kg geldiği varsayılarak hesaplanan fiyat.

Köprülü S.H. Tes.	35,000'e kadar değişken fiyat	80,000
Sarı İdris Belediye S.H. Tes.	-		73,800	10, 11 ve 12. aylar için sabit sonraki aylar için
KOOPERATİFLER				
	2002		2003	
	Ekim Açılış	Sonraki Aylar	Ekim Açılış	Sonraki Aylar
Ağılköy Koop.	-		70,000
Akdoğan Koop.	40,000		80,000
Serpil Koop.			50,000
Tepeli Koop.	38,000	65,000
Yukarı Gökdere Koop.	-		60,000

Kaynak: Teşebbüs ifade ve belgeleri ile Maliye Bakanlığı Isparta İl Defterdarlığı Eğirdir Vergi Dairesi Müdürlüğü. Tablodaki fiyatlar 1 kg. elmanın KDV hariç soğuk hava depo fiyatlarıdır

Yukarıdaki fiyat hareketleri 2002 ve 2003 yılları Ekim ayı itibarıyla açılış ve sonraki aylar için açıklanan artış tutarlarını göstermektedir. Ancak bu fiyatlardan sapma olduğu yukarıda yer verilen görüşmelerden anlaşılmaktadır. Örneğin Elpaş A.Ş. işletme müdürü 2003 yılı Ekim ayı için fiyatı 70,000 TL ve sonraki aylar için artışı TL olarak açıklanırken, Mart 2004 için fiyatlarının 74,000 TL olduğunu ifade etmiştir. Kurumumuza Aralık 2003, Ocak ve Şubat 2004 ayları için de 74,000 TL uygulandığını gösteren fatura örnekleri gönderilmiştir.

Benzer şekilde Gök-Baş-Er A.Ş. ortağı 2003 yılı için açıklanan açılış fiyatın 90,000 TL olmasına rağmen, uygulanan fiyatın 60,000 ila 95,000 TL arasında değiştiğini belirtmiştir. Gülbudak Ltd. Şti. ortağı da açıklanan 2003 yılındaki 90,000TL'lik fiyatın büyük müşterileri için geçerli olmadığını ve 2003'deki açılış fiyatlarının 70,000 ila 90, 000 arasında, 2002 açılış fiyatlarının ise 30,000-40,000 TL arasında değiştiğini ifade etmiştir.

Tar-Su A.Ş. 2003 yılı için depo fiyatlarını yönetim kurulu kararı ile belirlemiş ve karar defterine "...Ekim 2003 yılı için 75,000 +KDV ver her ay için kg'da TL artış uygulama kararı alınmıştır. Oda ve pazarlığa tabii olarak tutanlar ise 55,000 TL +KDV ve 65,000 +KDV olarak ücret uygulama kararı alınmıştır" yazılmıştır . Ancak 2003 sezonunda elma üretiminin çok olması sonucunda elma fiyatları düşmüş ve müstahsil açısından depo fiyatı yüksek kalmıştır. Bunu dikkate alan Tar-Su A.Ş. yönetim kurulu 2003-2004 için aylık artışların yapılmamasına karar vermiştir. Bu durum 5.12.2003 tarihli yönetim kurulu kararında "...2003-2004 yılı elma müstahsilleri için günün şartları içinde elmanın düşük fiyatlardan satılması ve alıcı bulmamasından dolayı depo ücretlerini ödemekte zorlanmaktadır. Müstahsillerin durumu göz önüne alınarak 29.8.2003 tarih ve 347 sayılı yönetim kurulu kararından vazgeçilerek mümkün olduğunca sabit fiyat uygulaması, depo aylık ücret artışlarının alınmamasına oybirliği ile karar verilmiştir" ifadeleriyle belirtilmiştir. Dolayısıyla

başlangıçta açıklanan fiyatlardan zaman içerisinde sapma söz konusu olmaktadır.

Yüce-Taş A.Ş. depo fiyatlarını 2002 için 32,000TLTL ve 2003 için 70,000 TL olarak yönetim kurulu karar defterlerine yazmalarına rağmen, 2002 yılı için 10,000 TL ila 34,000 TL arasında, 2003 yılı için 36,000 TL ila 40,000 TL arasında fiyatlar uygulandığını gösteren fatura örnekleri sunulmuştur.

Eymenler A.Ş. işletme müdürü açıkladıkları depo fiyatlarının diğer depolara göre düşük olduğunu ifade etmiş, bunun sebebi olarak da Eğirdir/Merkez'e uzak olmaları, yakınlarında bulunan kooperatiflerin fiyatlarından etkilenmeleri ve sürekli müşterilerine kolaylıklar göstermeleri olduğunu belirtmiştir. Sundukları faturalar 2002-2003 sezonunda en düşük 30,000 TL en yüksek 31,500 TL, 2003-2004 sezonu Aralık ayında 73,500 TL fiyat uygulandığını göstermektedir.Tablo.2'de Eğirdir dışında bulunan depoların açıkladıkları fiyatlara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo.2 Eğirdir Dışındaki Depoların Açıkladığı Fiyat Politikaları³

DEPO ADI	2002		2003	
	Ekim Açılış	Sonraki Aylar	Ekim Açılış	Sonraki Aylar
Belediye/ Gelendost	55,085	Sabit	67,796	Sabit
Gür-İnan/ Gelendost	64,405	76,271
Gelso/ Gelendost	64,405	-	72,034 -78,813
Astaş/ Isparta	40,000	-	80,000	Sabit
Belediye/ Isparta	59,3222	Sabit	84,745	Sabit
Belediye/Işıklı Denizli	-	-	60,532	Sabit
Çiftçiler/ Çivril Denizli	42,372	Sabit	90,799	Sabit
Yıldırım/ Çivril Denizli	-	-	67,796	Sabit
Pamukkale/ Çivril Denizli	-	-	90,799	Sabit

Yukarıda Tablo.2'den görüleceği üzere Eğirdir'den bağımsız pazarlar olan Gelendost, Isparta/Merkez ve Denizli/Çivril'de de depo kiralama bedellerinde, 2003 yılında 2002 yılına göre yüzde yüze varan artışlar olmuştur.

Tablo.1'deki fiyat politikaları ve yukarıda yer verilen açıklamalar dikkate alındığında, teşebbüslerin farklı fiyat politikaları takip ettiği, hatta bazen başlangıçta açıkladıkları fiyat politikalarını da değiştirdikleri görülmektedir. 2002'deki fiyatlara göre 2003'deki soğuk hava depo kiralama fiyat artışının, elma arzının beklenenin çok üstünde gerçekleşmesine bağlı olarak; soğuk hava depo talebinin artmasından kaynakladığı, ilgili pazarda teşebbüs sayısının çokluğu ve en büyük teşebbüsün kapasite yönüyle pazarın ancak

³ KDV dahil fiyatlardan KDV düşülerek hesaplanmıştır.

%10'una sahip olduğu da dikkate alındığında Eğirdir'deki soğuk hava depo hizmeti sunan teŖebbüslerin bir araya gelerek fiyat anlaşması yaptıklarına dair yeterli iktisadi bulguların olmadığı kanaatine varılmıştır.

I.4.2. Hukuki Değerlendirme

4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrası, *"belirli bir mal ya da hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran ya da doğurabilecek nitelikte olan teŖebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemleri"* yasaklamakta ve devam eden fıkra tahdidi olmamakla birlikte yasaklanan hallere örnekler vermektedir.

Geçmiş ve içinde bulunulan dönemde depolar arasındaki fiyat farklılıkları ve depoların kendi içinde dahi dönemsel olarak ve müşteri bazında fiyatlarının değiştii ve elmanın satım aşamasında tahsil edilen depo ücretinde elma satış fiyatının etkili olması gibi faktörler göz önünde bulundurulduğunda, teŖebbüsler arasında fiili bir fiyat birlikteliğinden veya anlaşmasından bahsetmek zorlaşmaktadır. Müstahsil ile depo sahibi arasında herhangi bir sözleşme yapılmadığından, başlangıçta açıklanan fiyatların bile geçerli olup olmaması elmanın toptan satış fiyatına bağlı kalmakta ve bu durum da fiyatları belirsiz hale getirmektedir. Önarştırma sırasında raportörlerce yapılan incelemede, Eğirdir'deki soğuk hava depolarının aralarında anlaşarak depo kira bedellerini artırdıkları yönünde yeterli bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır.

4054 sayılı Kanun'un amacının ilgili pazardaki rekabetçi sürecin korunması ve sürekliliğinin sağlanması olduğu göz önüne alındığında, fiyat anlaşması olduğu iddia edilen eylemin Kanun'un 4. maddesindeki tanımlamaya etkileri ve infaz kabiliyeti açısından uymaması nedeniyle, ilgili madde çerçevesinde ihlal olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında bir anlaşmanın varlığına ilişkin yeterli delil bulunmadığı ve kanaat oluşmadığından, ilgili pazardaki soğuk hava depo hizmeti sunan teŖebbüsler hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığına, Ŗikayetlerin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.